

ע ק ב

ב' מנחם אב *

שבירת הלוחות צ"ל דוגמתם במיתת צדיקים.

וצריך להבין: מה הוא הצד השווה דשבירת הלוחות ומיתתן של צדיקים בכללות ענינם, ובמה הדמיון דהפרטים?

ב. והנה אף ששבירת הלוחות היא צרה: וקשה לפני הקב"ה, מצינו שיש בה גם ענין למעליותא. הוכחה לדבר: כשהיו יוצאים ישראל למלחמה, הי' יוצא עמהם הארון שבו מונחים שברי לוחות. דלכאורה תמוה: הרי שברי הלוחות מוכירים חטאם של ישראל; ולא חטא סתם אלא חטא העגל שעליו נאמר: "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" — שאין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל? — ואיך יתכן, שבעת שבני ישראל למלחמה, שאו זקוקים ביותר ללימוד זכות ולהתעוררות רחמים ע"י

א. בטעם הסמיכות של שבירת הלוחות למיתת אהרן בפרשתנו, אמרו רז"ל, כי "קשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה כשבירת הלוחות".

והנה כשתורת אמת משווה ב' ענינים, ה"ז השוואה אמתית וכוללת. ז.א. שהשוואת "מיתתן של צדיקים" ל"שבירת הלוחות" הוא לא רק בזה ששניהם קשים לפני הקב"ה, ולא רק בזה שגודל הקושי הוא שווה בשניהם, כי אם שהם דומים זה לזה גם בתוכנם (ואדרבה זהו הסיבה, והדמיון בגודל הקושי שבהם — ה"ז המסובב).

וכיון שהם דומים זל"ז בתוכנם, הרי מובן שגם פרטי הענינים שמצינו ב'

(*) הוא יום ההילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל שניאור-סאהן (אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א). נפטר בשנת תש"ד בעיר גלותו במחוז קאזאכסטאן (וראה בסוף השיחה).

(1) ירושלמי יומא פ"א ה"א (קה"ע שם). תנחומא (באבער) אחרי י. הובא בפרש"י פרשתנו (י ו*). וראה גם תנחומא אחרי ז. ויק"ר ס"ס כ.

(*) כ"ה בדפוס שני וברש"י כת"י, ש' קשה מיתתן כו"ה הוא חלק מדיה הקודם (ובני נסעו). וראה גם (לשון רש"י ב) רמב"ן כאן.

בכמה דפוסים — מתיבות, וזמן הגדגה וגו"ה הוא ד"ה חדש. אבל בפשטות צ"ל כניל — שהרי א"ל שרש"י יתרץ (לונדמה לכן כאלו מת שם) בדיה שני, שאלתו (שם מת אהרן כו"ה) שבדיה הקודם ?

(2) רמב"ם הל' תעניות רפ"ה.
(3) פרש"י בהעלתך י' לג (ועיני פרש"י פרשתנו י' א). תוס' עירובין (סג, ב ד"ה כל זמן) ורבותינו בעה"ת פרשתנו (י, ב) — מספרי עה"פ (ראה במפרשי הספרי שם). והוא כדעת ר"י בן לקיש בירושלמי (שקלים פ"ו ה"א. סוטה פ"ח ה"ג) ובתוספתא סוטה פ"ז ה"ט (בגירסת תודיה מפני — סוטה מב, ב).

וראה תוס' עירובין (שם). דברי דוד (לה) ט"ז, פרשתנו י' א) ורא"ם בהעלותך (שם) — שאי"ז סמירה להמ"ד (ב"ב יד, ב) דלוחות ושברי לוחות מונחים בארון.

(4) תשא לב, לו.

(5) פרש"י שם.

במיתת צדיקים: גם בה יש מעלה גדולה ויתירה, דוגמת המעלה שב־שבירת הלוחות.

[ויש לומר, שבהיטוי "קשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה כשבירת הלוחות" נרמז גם העילוי שבשני ענינים אלו. כי "קשה לפני הקב"ה" מצינו בענין שהוא תכלית הטוב, וכמרו"ל: "קשה... כקריעת ים סוף" — אשר קריעת ים סוף ה' אחד הניסים היותר גדולים ונעלים].

וצריך להבין: מהי המעלה במיתתן של צדיקים ובשבירתן של הלוחות — דלכאורה הם ענינים שכל כולם הוא ויפך המעלה?

ג. והנה גבי לוחות הראשונים נאמר י: "והלוחות מעשה אלקים המה, והמכתב מכתב אלקים הוא, חרות על הלוחות", היינו, שהיו בהם שתי מעלות: (א) מעלת הלוחות מצד עצמם — "מעשה אלקים המה". (ב) מעלת מצד "מכתב אלקים" החרות עליהם.

(9) סוטה (ב, א): קשין לזוהן כק"ס. ווח"א (רז, ב, וראה פסחים קיח, א ובפרש"י שם): קשין מזונא דבר נש קמי' קב"ה כקרי"ס. וראה אוה"ת דברים (ע' רע"א). ועוד. (10) תשא לב, טו.

(11) ראה פד"א פמ"ו ויל"ש תשא רמז שצב: הלוחות לא נבראו מן הארץ אלא מן השמים, וראה אלשיך תשא לב, טו, לה, ד, וראה תניא פנ"ג: "החקוקות בלוחות ש' בארון בנס ומעשה אלקים חיים [הוא עלמא דאתכסיא המקנן בעולם הבריאה כו']". ואף שבביהמ"ק היו לוחות האחרונות — ראה סה"ש תש"ג ע' קכב ואולי עוד יל"פ בתניא שהכונה שהעשה"ל בלוחות היו חקוקות בנס (כמרו"ל מ"ס וסמ"ך, שבלוחות בנס היו עומדין — שבת קה, א) והעשה אלקים חיים (כמש"ג ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון — פרשתנו י, ד).

מצות ומע"ט — וע"ד מש"נ * כי תצא מחנה על אויבך גו' והי' מחניך קדוש גו' — דוקא אז יקחו עמהם השברי לוחות. דבר המזכיר חטא העגל וכו' ? ומזה מוכח * שדוקא בשברי הלוחות יש ענין של לימוד זכות על בני"ה היוצאים למלחמה; ולא עוד, אלא ש־היא זכות גדולה ביותר, שהרי יוצאי מלחמה היו כולם צדיקים ** שאלו בידם אלא מצות ומע"ט (ו"מי שהי' ירא מעבירות שבדו" נצטווה י' "לך וישוב לביתו ולא ימס גו'") — וכל זה לא ה' מספיק ואמר שצ"ל שבירי לוחות יוצאים עמהם למלחמה.

וע"פ הנ"ל מובן שעד"ז הוא גם

(6) תצא כג, י"א. ולהעיר מפרש"י (שופטים כ, ג): שמע ישראל אפילו אין בכך זכות אלא ק"ש בלבד כו' — היינו שמזכירים זכות.

(6*) לאחר זמן מצאתי בחי' הרמב"ן ספ"ק דב"ב ד"ה א"ל הקב"ה: שבירי לוחות חקיבין לפני המקום דאלו היתה שבירתן קשה לפניו לא ה' אומר לשומם בארון שאין קטיגור נעשה סטיגור.

(6**) בעה"ט ר"פ תצא. (7) להעיר דלפרש"י (שופטים כ, ז) "כדאי הוא שימות" מחוייבים לחזור. וב' מניח ובתורה תמימה כ' דאפילו את"ל דבהשאר רשות בידו לחזור — הירא ודך הלבב מחוייב לחזור ולא ימס גו'. [ולכאור' רה ממנו גלמד כולם — דלא חילק הכתוב]. ובתורת הבאי דאי' מסוטה (מד, א) "בשני לאוין" — דמחוייב לחזור.

ולהעיר אשר הבה"ג והרמב"ן (בלאוין מחוישים שלו ל"ת עשירי) מנו לא ימס את לבב אחיו כלבבו במנין האוין (ראה ביאור הרי"ף פערלא לסהמ"צ לרס"ג ח"ג פרשה ה' (ק"י, ד)).

(8) שופטים כ, ת. משנה סוטה מד, סע"א. (הובא בפרש"י עה"פ). תיב"ע שם. וראה גמרא שם (ע"ב, מג רע"ב).

והנה הלוחות היו לוחות אבן (שאפילו כלי גמור אינו מקבל טומאה¹⁸) ועוד ועיקר אפילו בשר היורד מן השמים טהור הוא¹⁹ ועאכו"כ לוחות שמעשה אלקים המה — אבל הוא ע"ד שאמרו שבגדי קודש מדרס לחטאת²⁰. והמדור בר בנדודי הוא בירידה במעלה.

והנה נתינת הלוחות הייתה אל משה²¹ וע"מ להניחם בארון. למסרם לציבור. ולכן קודם ש"אשברם" הי' צ"ל "אאחוז" — שיהיו שלו לגמרי²².

בסגנון אחר (בפנימיות הענין):

מכיון שה"מכתב אלקים" הי' "חרות על הלוחות" — באותיות החקיקה. היינו שה"מכתב" לא הי' דבר נוסף עליהם, כמו אותיות הכתיבה בדיו על הקלף. כ"א שה"מכתב אלקים" הי' "מעצמן של הלוחות אשר נחקק מהם ובהם"²³ — הרי מובן כי העילוי שה"מכתב אלקים" פעל בהלוחות הוא באופן שנתעצם בהם בתכלית. היינו שעיי"ז נעשה מציאותם האמיתית ה"מכתב אלקים" החקוק בהם.

ולכן, כאשר "פרח כתב מעליהן" — אף שנשארה בהם מעלתם מצד היותם "מעשה אלקים", מ"מ — אין בהם ממש "וראו לשברם, היות וכבר

ואף שבהלוחות מצד עצמם היתה מעלה נפלאה הנ"ל, בכל זאת אמרו חז"ל²⁴: "נסתכל (משה) בהן וראה שפרח כתב מעליהן, אמר האיך אני גותן להם לישראל את הלוחות שאין בהם ממש, אלא אאחוז ואשברם".

ולכאורה תמוה:

(א) גם לאחר "שפרח כתב מעליהם" עדיין נשארו במעלתם הנפלאה שהם "מעשה אלקים"²⁵ — ואיך אמר עליהם משה "שאין בהם ממש"?

(ב) "אין בהם ממש" — טעם שלא יתנם לישראל (כ"א לגונזם וכי"ב) אבל לא ענין דבזיון "אשברם"?

(ג) פשיטא דצ"ל "אאחוז" ומאי קמ"ל (בפי' זה שאינו מוכיר שלקחם מה זקנים וכו')?

ד. והביאור בזה בהקדם דוגמא ל"דבר:

גולמי חומר הכי יקר אינם חשובים עד כדי לקבל טומאה — כ"א צ"ל נעשית כלי והכלי צ"ל גמורה בכל השלמות שעלה ברצון²⁶. לאחר גמר מלאכת הכלי ונטמאה ואח"כ נחסר בשלמות²⁷ הכלי, אף שכמובן מהנ"ל הי' ירידה גדולה ממעלתו, בכ"ז ב"טומאתו עומדת. ושבירתו (מתפקידה העיקרי — דמשקה במוציא משקה²⁸ וכו') זוהי תקנתו (ביטול הטומאה)²⁹.

(12) אור"נ פ"ב. וראה רבינו בחיי תשא לב, טז.

(13) ראה מושב זקנים תשא (לב, יט). ולהעיר מצפ"ע עה"ת (שם, טז).

(14) חולין כה, א. רמב"ם רפ"ח מהל' כלים, ושם רפ"ה, ג'פ"ה.

(15) הדוגמא בנדודי — שפרח ה"רוח קדוש" שבהכתב (לקמן בפנים).

(16) שם רפ"ט.

(17) כלים פ"ג ואילך. רמב"ם שם פ"ו.

(18) שבת נח, א. רמב"ם הל' כלים פ"א ה"ו.

(19) סנה' נט, ב.

(20) תגינה יח, ב.

(21) תשא לא, יח. וראה מדחול' עה"פ ד"ותין" — מתנה.

(22) להעיר מדחול' בתנחומא: ואתפוש גו' (פרשתנו ט, יז) דשני ספחים אחז הקב"ה כו' וגברו ידיו של משה ואחז כו'.

(23) לקו"ת ר"פ בוחותי.

היא דוגמת ה"מכתב אלקים" שהי' חרות על הלוחות. ובנשמה עצמה — כמה בחי' הן זו לפנים מזו, ובכללות נשמה ונשמה לנשמתא²⁸ — ע"ד הנ"ל²⁹ ב"מכתב אלקים".

וכמו שהלוחות, עם היות שלכאורה הם ענין לעצמם גם מבלעדי המכתב אלקים שהי' חרות עליהם, שהרי מצי' אותם של הלוחות היתה קיימת קודם שנחרת בהם עשה"ד — ובכ"ז הנה לאחר שנחרתו בהם עשה"ד נתעלו בעילוי עצמי עד שכל מציאותם הוא ה"מכתב אלקים", ובאופן שכאשר פ" רח" הכתב הרי הם דבר "שאינ בו ממש" ובאו לשבירת והפסד מציאותם, כנ"ל³⁰;

כן הוא גם בנוגע לגוף הישראלי, דאף ש"אינ התהוות שרש הגוף ועצ-מותו מנשמתו אלא מטיפות אביו ואמו"³⁰; ועוד, התהוותו של הגוף קדמה להזמן שניתנה בו נשמתו — מ"מ, לאחר שהנשמה נתלבשה בהגוף, שלימות התלבשות זו היא — שאין הנשמה דבר נוסף על עצמותו, אלא שהנשמה נעשית מהותו דהגוף. וכי נאמר³¹ "שחיי הצדיק אינם חיים בש" ריים כ"א חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה".

עם ולשון הוא הגוף. וראה בארוכה תורת שלום ע' 120 ואילך.
(28) זח"ג קנב, א.

(29) להעיר אשר הנשמה הי' שמות נק' ראו לה (מתאים להבחי' שבה) — ב"ר ספ"ד. וראה רמב"ם הל' יסודות פ"ה, ה"ח — וגם ב"המכתב" היו סתמ"א והרוח קדוש ששכרם.

(30) שער היחוד והאמונה פ"ו.

(31) אגה"ק ביאור דאגרת זך.

נחקק ונתעצם בהם שאמיתיות מצי' אותם הוא ה"מכתב אלקים" והוא "פרח מעליהן".

[יתרה מזו: "פרח כתב מעליהן" (בפשטות) אין לפרש שפרח מהם גוף הכתב (האותיות עצמן) — דא"כ מהו ה' "לוחות שאין בהם מחש" — ה"ו "לוחות שאין בהם כלום". ועוד מכיון שהכתב הי' "מעצמן של הלוחות", הרי כל זמן שהלוחות היו שלימות (טרם שבירתן) הרי הי' שלם גם הכתב החזק בהם³² — אלא הכוונה שפרח ה"רוח קדוש" שהי' "בקרב כל אות ואות"³³.

ומזה מובן, שאמיתית המציאות של הלוחות היתה (לא רק גוף הכתב, אלא ובעיקר) הנשמה וה"רוח" שבהכתב. שלכן, כאשר פרח הרוח, הנשמה של הכתב (אף שנשארו האותיות בצירורם) — "אין בהם מחש"].

ה. והנה דוגמת שתי המעלות ד' קדושה שהיו בלוחות הראשונים — א) ה"מעשה אלקים" של הלוחות עצמם, ב) ה"מכתב אלקים" שהי' חרות עלי-הם — יש דוגמתן גם באיש הישר-אלי³⁴, שהוא מורכב מגוף ונשמה; גופו של איש הישראלי הוא בדוגמת הלוחות עצמם שהיו "מעשה אלקים", וכמוהם גם גוף הישראלי יש בו קדו-שה נפלאה³⁵; והנשמה שניתנה בו

(24) אבל ראה חדא"ג מהרש"א פסחים פו, ב.

(25) אלשיך שם לו, א. שם, ד (קרב לסופו).

(26) ראה רבינו בחי" שם הערה 12.

(27) אלשיך פרשתנו י, א. ועוד.

(28) ראה תניא פמ"ט: "ובנו בחרת מכל

ב"ם יי "כל ארץ ישראל האמורה ב" תורה" — שזהו כולל זה שציווה משה רבנו מפי הגבורה לכונן את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו ב"ב כו' שיקבל אותן כו' מפני שציווה בהן הקב"ה בתורה כו' — כל העולם נעשה דירה לו ית'.

זוהי ההוראה לכאז"א בעבודתו: אין לו לאדם להסתפק במה שעשה בעבור דת ה' עד עתה. ואפילו אם כבר הגיע למדריגת צדיק, מצוה וחובה היא ל"עלות למדריגה געלית יותר.

ז. והנה הוראה זו שייכת גם לפש"טות הענין דמיתתן של צדיקים: ארז"ל יי "צדיקים יי אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנא' יי ילכו מחיל אל חיל וגו'". היינו, שעומדים בעלי' תמידית בעבודתם לקונם.

ואף שבכל ימות השנה "אין להם מנוחה", הרי ביום היארצייט, יש אז עלי' יתרה. והטעם י"ל:

מבואר בכ"מ יי דבכדי לעלות למד"ריגה עליונה יותר, שהיא באי"ע ל"מדריגתו הקודמת, ה"ז ע"י הקדמת ביטול ממדריגתו הקודמת. ובלשון אדה"ז יי "שבוע יפול צדיק . . ובין

וזהו הדמיון שבין "מיתתן של צדיקים" לשבירת הלוחות — כי שניהם נשתנו מכפי שהיו בתחילה וה"רוח"ניות" (הנשמה, ה"מכתב אלקים") נעשה כל מציאותם.

ו. ע"פ כל הנ"ל יובן גם גודל העילוי שב"שברי לוחות", ושייכותו למלחמה — וכנ"ל (ס"ב) שכשהיו יוצאים למלחמה ה' יוצא עמהם הא"רון שבו היו מונחים שברי לוחות:

תוכנה של מלחמת בנ"י הוא: אף שהיו דור דעה במדבר — לעבור את הירדן יי ולכבוש נחלת גוים יי ארץ כנען, לעשותה ארץ ישראל, ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה, וכל כמה שלא נכבשה כל הארץ כולה — ה"ז מלחמת מצ"וה יי לכבוש נחלת גוים ולעשותה דירה לו ית'.

וההתעוררות (והכח) לזה באים מה"שברי לוחות: כמו שהלוחות, שגם מצד עצמם היתה בהם המעלה ד"מעשה אלקים", עלו למעלה גדולה יותר, המעלה ד"מכתב אלקים", ועד כדי כך — שכאשר "פרחה" מהם מעלה זו, לא ה' בהם "ממש",

ה"ז מעורר את היוצאים למלחמה, שלא דיים כלל בהמעלות וכו' שישנן בהם ע"ע שהם צדיקים וכו' כנ"ל כ"א מלחמת מצוה וחובה היא לאזור את כל הכחות לכבוש, וכלי הרמ-

32 שגוטל מזה ונותן לזה, ק"נ (לקו"ת שלח מו, א).

33 ראה פרש"י עה"ת בתחלתו.

34 ראה רמב"ם ה"ל מלכים פ"ה ה"א וה"ו.

35 שם ה"ו, וספ"ח.

36 ברכות בסופה. ובלקוטי הש"ס להארז"ל (שם) דאפילו מרע"ה בכל יום ויום עולה ומשיג יותר.

37 כן הובא בשל"ה בהקדמה (יו, א). תו"א מט, סע"א. צה, ב. ובכ"מ. ולהעיר מתרגום עה"פ (תהלים פה, ח).

38 תהלים שם.

39 תו"א צו, א. ד"ה זה היום (ואילך) תרס"ו. ועוד. מאמרי והאיש משתאה לה מתריש.

40 חנוך קטן בסופו.

מבואר בס' החנוך "אשר צער גלות" שקול כמעט כצער מיתה, ש"נפרד האדם מאוהביו ומארץ מולדתו ושוכן כל ימיו עם זרים".

וענין נוסף בצער גלות שאין בצער מיתה, שצער גלות הוא צער "מיתה" שנמשך זמן רב. ולכן קיום התומ"צ בגלות למרות הצער הקשור בזה, ה"ז מעלה יתירה ונפלאה [ע"ד משאר "ז"ל] "אילמלי נגדוהו לחנני" מישאל ועזרי' וכו' — אף שמסרו עצמם למיתה בכבשן האש⁴¹].

ומזה מובן גם בנוגע להעלי' של-אחרי זה, דכיון ש"לפום צערא אג"רא"י, הרי העלי' שלאחרי "צערא" וירידה כזו, היא דרגת עלי' גדולה בהעלי' ד"מיתתן של צדיקים".

ועד"ז גם בנוגע לסיוע ונתינת כח (כנ"ל ס"ז) לכל השייכים אליו ועד"מרז"ל⁴² דבתר רישא גופא אזיל אף שהם נמצאים במקומות שונים [ובפרט ע"י לימוד תורתו, שאז הרי זה "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות"⁴³].

ועד"ז בכללות העבודה: ע"י עבודת העלי' "מחיל אל חיל" בזמן הגלות — דנשמה בגוף ודגלות זה בתוך גלות שע"י חטא עה"ד (שדגו בגיור"י שין⁴⁴) ולאח"ז — בתוך גלות ד"גליגו

מדריגה למדריגה טרם שיגיע למד"ריגה עליונה ממנה הוא בבחי' נפילה ממדריגה הראשונה⁴⁵; ועד"ז ב"מי"תתן של צדיקים"י, שה"מיתה" — ביטול מציאותם הקודמת, היא ההק"דמה וההכנה לעלייתם מעוה"ז לג"ע — עלי' שלא בערך⁴⁶.

ולכן בכל שנה ושנה ביום היא"ר צייט, כאשר מתעורר הענין כמו שהי' בפעם הראשונה, יש עלי' נוספת ית"רה"י — עלי' שלא בערך עליות הקודמות.

ומזה שאחז"ל ש"צדיקים אין להם מנחה" (גם) בעוה"ב (ג"ע⁴⁷), דלכ"אורה ה"ז הלכתא לג"ע — מוכח שגם זה שיש עליות לצדיקים בג"ע, נוגע בעבודה עתה; והיינו, כי ע"י עליית הצדיק "מחיל אל חיל", הרי זה סיוע ונתינת כח לכל השייכים אליו, לומ"דים תורתו וכו', בעבודתם הם לעלות "מחיל אל חיל"⁴⁸;

ובפרט ביום היא"ר צייט, שאז הה"ליכה והעלי' ביתר שאת ויתר עז.

ח. עפ"ז מובן שמעלה יתרה ונפלאה בנוגע להסתלקות הקשורה בגלות (כ"אאמור"י — בעל ההילולא — שנסתלק בגלות). והביאור:

(41) ד"ל מאן ונחית מדרגא קדמאה יהיה ב"י קרי ב"י מיתה" (זח"ג קלה, ב).

(42) ראה תניא פל"ז (מח, א"ב).

(43) שזהו הטעם לאמירת קריש (ביום זה) — מפני עליית הנשמה (אריז"ל הובא בלחם הפנים ובשיורי ברכה לשו"ע יו"ד סו"ס שע"ז).

(44) ראה תו"א צח, ב וד"ה זה היום שם (ובכ"מ), שמפרש "עוה"ב" במרו"ל זה על ג"ע, וראה לקמן ע' 182.

(45) ראה אנה"ק סי' זך וביאורו.

(46) מצוה תי.

(47) כתובות לג, רע"ב.

(48) דינאל ג, יב ואילך, סנה' צב, ב.

(49) אבות פ"ה מכ"ג (מכ"א לגירסת

אדה"ז בסידורו).

(50) עירובין מא, א.

(51) תניא פ"ה.

(52) ב"ר פייט, ט, פתיחתא דאיכ"ר ד

מארצנו" יי ובגלות זה עצמו בגלות
 משכונה" לשכונה ובגלות זה עצמו
 — בפרט בעבודת ימות החול"י
 ה"ז הכנה להעבודה והדרגא דלמע"י
 לה מעליות יי — עבודת יום השבת
 (ומנוחה), שנה השביעית שבת להוי',
 אלף השביעי "יום שכולו שבת ומנוחה
 לחיי העולמים".

(משיחת כ' מנ"א תשל"ב)

עה"ס והמה כאדם. וראה רשימות הציצ
 לאיכה עה"ס הנ"ל (ע' יד).

(53) ראה אנה"ק סכ"ה (קמ, רע"א).

(54) מכות יב, ב.

(55) ראה לקו"ת בלק עב, א. עב, ג.

(56) סוף תמיד.

ע ק ב ב

אין כ"ז הלכה ודין מיוחד בנשים כ"א בכא"א העוזר * להמחוייב בת"ת ש' יעסוק בתורה (אלא שגם נשים בכלל). ועפכ"ז הו"ל להקדים ולהתחיל ש' "חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן" * ולאח"ז ש"אם היא עוזרת כו".

והנה לכאורה י"ל שכיון שכ' דפטורה משכר לימוד בני' — רוצה לסיים עניני' ד"מ"מ אם היא עוזרת כו". — אבל הא גופא צ"ע למה סידר אדה"ז המשך דבריו כנ"ל והרי הו"ל להקדים המאוחר, כנ"ל.

ב. והנה בהל' ברכות השחר : כ' אדה"ז : שמתעם זה ש"חייבות ללמוד מצות שלהן לידע היאך לעשותן" נשים מברכות ברכות התורה (ומוסיף אח"כ עוד טעם) — ומזה שמברכות ברכות התורה על לימודן, מוכח שלימוד הל' כות הצריכות להן הוא אצלן ענין של לימוד התורה (ולא רק הכשר למצות שלהן).

וצלה"ב :

(א) מאין המקור בגמרא דלימוד ה' נשים את ההלכות הצריכות להן הוא ענין בפ"ע, ענין של לימוד תורה, ולא — רק הכנה לקיום מצות שחייבות בהן. ולכא"ו פשטות הלימוד ד"ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם" משמע דאינן

א. מהפטוק "ולמדתם אותם את בניכם" שבפרשתנו : למדו בגמ' : ד' נשים אינן במצות תלמוד תורה "דאמר קרא ולמדתם אותם את בניכם, בניכם ולא בנותיכם".

והנה אדה"ז בשולחנו : מביא הלכה זו ד"אשה אינה במצות ת"ת כו" וממשיך : "וכשם שאינה במצות ת"ת לעצמה כך אינה במצות ת"ת לבני' ופטורה משכר לימוד בני' כו". ומ"מ אם היא עוזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאדה שיעסוק בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים ועושים על ידה". ובסוף הסעי' מסיים "ומכל מקום גם הנשים 'חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן כו'". וצריך להבין :

זה ש"חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן" הוא ת"ת דהנשים עצמן, וצ"ל בכל אחת ואחת. העוזר לבנה או ל' בעלה אינו ענין של לימוד כ"א ענין של עזר, השייכות שלה היא להשכר דת"ת של בנה ובעלה, אינו אלא בזו שיש לה בעל ובן * והם זקוקים לעזר,

(1) יא, יט.

(2) קידושין כט, ב.

(3) הל' ת"ת פ"א ה"ד.

(4) בהמ"מ שם נסמן אגור (הל' תפלה

אות ב) ב' ס"ה והוא בסמ"ק בהקדמה, ועי' גיכ ספר חסידים סי' שיג. ב"י אורח סי' מז. רמ"א יו"ד סרמ"ו סי' ועוד (ראה מ"מ והערות להל' ת"ת שם).

(5) ואף ש"חולקת בשכר" גם באם היא עוזרת לסתם אנשים בלימוד התורה (וראה לקמן סעיף ר"ז ובהערה 44) הרי כאן מדובר רק ע"ד העזר לבנה או לבעלה.

(5*) ומצוי בפרט בעזר במאד.

(6) וכמו שהוא ברמ"א (בשרי' יו"ד שם) שהקדים הדין דחייבת כו' לדין דעזרת, אלא שהרמ"א בא בהמשך למ"ש המחבר בנוגע ללימודה בעצמה משא"כ המשך דברי אדה"ז.

(7) סו"ס מז וראה בהנסמן לעיל הערה 4.